

Question yourself

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Έρευνα Πεδίου Εκπαιδευόμενοι

Παράρτημα 4

Co-funded by
the European Union

(τύπος, ραδιόφωνο και τηλεόραση) και της ελευθερίας της έκφρασης. Αυτό υποδηλώνει ότι η **παιδεία στα μέσα επικοινωνίας** θεωρείται όχι μόνο ως ατομική δεξιότητα, αλλά και ως βασικό συστατικό για την ενεργό και υπεύθυνη συμμετοχή σε μια δημοκρατική κοινωνία. Και πάλι, γυναίκες και άνδρες συμφωνούν ότι η μεσολαβητική παιδεία δεν αφορά μόνο την παθητική κατανάλωση πληροφοριών, αλλά περιλαμβάνει μια ενεργή και αναλυτική προσέγγιση για την αξιολόγηση των πληροφοριών, την αμφισβήτηση της αλήθειας τους και την κατανόηση των επιπτώσεων τους, κάτι που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στα κοινωνικά μέσα, όπου η μεσολαβητική παιδεία θα περιλαμβάνει την υπεύθυνη κοινή χρήση και δημιουργία περιεχομένου.

2. Πώς συγκεντρώνουμε πληροφορίες; Σε ποιες πηγές βασιζόμαστε και πώς τις ερμηνεύουμε;

Ζητήσαμε επίσης από τους εκπαιδευόμενους που θα επωφεληθούν από τα αποτελέσματα του προγράμματος να μας πουν πώς και από πού αντλούν τις πληροφορίες¹. τους. Διαθέτουμε πραγματικά τα εργαλεία για να αντιμετωπίσουμε την παραπληροφόρηση; Πιστεύουμε ότι γνωρίζουμε πώς να την αντιμετωπίσουμε;

Όσον αφορά τη **συχνότητα με την οποία οι ερωτηθέντες χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για οποιονδήποτε σκοπό**, το 86,6% των ερωτηθέντων (86,9% των γυναικών και 88,1% των ανδρών) παραδέχονται ότι το χρησιμοποιούν περισσότερες από μία φορές την ημέρα (18,5% μεταξύ 2 και 5 φορές την ημέρα, 26,1% μεταξύ 6 και 10 φορές την ημέρα, 42,0% περισσότερες από 10 φορές την ημέρα), κυρίως μεταξύ 6 και 10 φορές την ημέρα. Εξετάζοντας την ηλικία των ερωτηθέντων σε αυτή την ερώτηση, το 92,3% των ατόμων ηλικίας 18-25 ετών το χρησιμοποιούν καθημερινά για οποιονδήποτε σκοπό, ενώ το ποσοστό αυτό φτάνει το 100% μεταξύ των ενηλίκων ηλικίας 26-45 ετών. Ελαφρώς χαμηλότερη αλλά παρόμοια συχνότητα χρήσης του Διαδικτύου παρουσιάζουν οι ανήλικοι (14-17 ετών) και οι ηλικιωμένοι (60-72 ετών). Αυτό μπορεί να οφείλεται σε μεγαλύτερους περιορισμούς στη χρήση από τους πρώτους και στο τεχνολογικό άλμα των δεύτερων. Με άλλα λόγια, ενώ το οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον των νέων μπορεί να περιορίζει τη χρήση ή την πρόσβασή τους στο Διαδίκτυο, η χαμηλότερη συχνότητα πρόσβασης στο

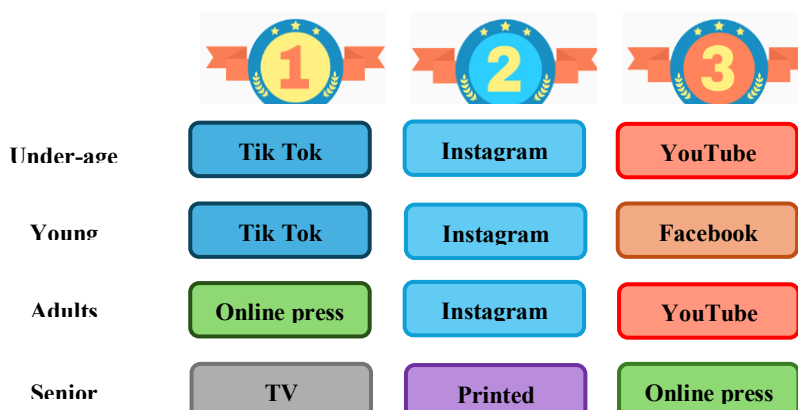
¹ Ρωτήσαμε άτομα (n = 119) διαφορετικών ηλικιών από την Ισπανία, την Πολωνία, την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Γερμανία σχετικά με τις κύριες πηγές ενημέρωσης και τη παραπληροφόρηση. Αν και το μέγεθος και η σύνθεση αυτού του δείγματος δεν μας επιτρέπουν να θεωρήσουμε τις απαντήσεις τους αντιπροσωπευτικές για ολόκληρο τον πληθυσμό στον οποίο ανήκουν, μας προσφέρουν μια ακριβή εικόνα των πεποιθήσεων, των συνηθειών και των προκαταλήψεων τους σχετικά με αυτά τα ζητήματα.

Διαδίκτυο μεταξύ των ηλικιωμένων μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη συνήθειας ή γνώσης σχετικά με τον τρόπο χρήσης του.

Όπως η χρήση του διαδικτύου είναι ευρέως διαδεδομένη στην κοινωνία μας, το ίδιο ισχύει και για την **πρόσβαση στις ειδήσεις**. Το 77,4% των ερωτηθέντων (75,0% των γυναικών και 83,3% των ανδρών) δηλώνουν ότι έχουν πρόσβαση στις ειδήσεις τουλάχιστον μία φορά την ημέρα, ανεξάρτητα από την πλατφόρμα, ενώ το ένα τρίτο (30,3%) όλων των ερωτηθέντων έχει πρόσβαση δύο έως πέντε φορές την ημέρα. Όπως η καθημερινή πρόσβαση στις ειδήσεις είναι ευρέως διαδεδομένη, έτσι και η συχνότητα πρόσβασης στις ειδήσεις αυξάνεται με την ηλικία του ερωτώμενου. Ενώ περίπου οι μισοί (52,4%) ανήλικοι δηλώνουν ότι έχουν πρόσβαση στις ειδήσεις τουλάχιστον μία φορά την ημέρα, το 69,3% των ατόμων ηλικίας 18-25 ετών, το 71,4% των ενηλίκων και το 100,0% των ατόμων άνω των 60 ετών δηλώνουν ότι το κάνουν.

Αυτή η **αύξηση της συχνότητας πρόσβασης στις ειδήσεις με την ηλικία** θα μπορούσε να επηρεάζεται από παράγοντες όπως το ενδιαφέρον για την επικαιρότητα και την κοινωνική ευθύνη, τις καταναλωτικές συνήθειες και την πρόσβαση στην τεχνολογία, τη διαθεσιμότητα χρόνου, τις καταναλωτικές συνήθειες ή την προτίμηση για διαφορετικές πλατφόρμες πληροφοριών. Από αυτή την άποψη, είναι συνηθισμένο οι ηλικιωμένοι να αισθάνονται μεγαλύτερη ευθύνη να παραμένουν ενημερωμένοι και, ως εκ τούτου, τείνουν να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με λειτουργικό τρόπο, δίνοντας προτεραιότητα στην επικαιρότητα και δείχνοντας μεγαλύτερη προτίμηση για πιο παραδοσιακές πλατφόρμες πληροφοριών σε σύγκριση με τους νεότερους. Έχουν επίσης περισσότερο ελεύθερο χρόνο για να συμβουλευτούν τις ειδήσεις και εκτιμούν τη σημασία τους για θέματα όπως η πολιτική, η υγεία, η ασφάλεια και η οικονομία. Οι νεότεροι, από την άλλη πλευρά, παρά το γεγονός ότι έχουν άφθονη πρόσβαση στην τεχνολογία, τείνουν να προτιμούν περιεχόμενο ψυχαγωγίας και κοινωνική δικτύωση, προσπελάζουν τις ειδήσεις λιγότερο συχνά και με πιο διάσπαρτο τρόπο και, σε πολλές περιπτώσεις, χρησιμοποιούν πηγές ψυχαγωγίας ως κύρια πηγή πληροφοριών για τις ειδήσεις.

Σχήμα 1. Συνηθισμένες πηγές ενημέρωσης

Ένα παράδειγμα αυτού είναι η προτίμηση που έδειξαν οι ερωτηθέντες όσον αφορά τη τακτική χρήση ορισμένων πλατφορμών ως πηγών πληροφοριών (Σχήμα 1). Τόσο οι ανήλικοι ερωτηθέντες όσο και οι 18-25χρονοι συμφωνούν στο να αναφέρουν πηγές ψυχαγωγικού χαρακτήρα, όπως το Tik Tok (20,95% των ανηλίκων και 17,39% των νέων) και το Instagram (20,27% των ανηλίκων και 15,22% των νέων) ως τις προτιμώμενες πηγές ειδήσεων που χρησιμοποίησαν την τελευταία εβδομάδα, ακολουθούμενες από κοντά από άλλες πλατφόρμες όπως το YouTube (16,22% των ανηλίκων και 8,70% των νέων) και το Facebook (12,84% των ανηλίκων και 15,22% των νέων). Αν και σε μικρότερο βαθμό, αυτό το τμήμα του πληθυσμού τείνει να χρησιμοποιεί πιο παραδοσιακές πηγές πληροφοριών, όπως την τηλεόραση (10,14% των ανηλίκων και 8,70% των νέων), το ραδιόφωνο (6,08% των ανηλίκων) ή τις ηλεκτρονικές εφημερίδες (6,52% των νέων).

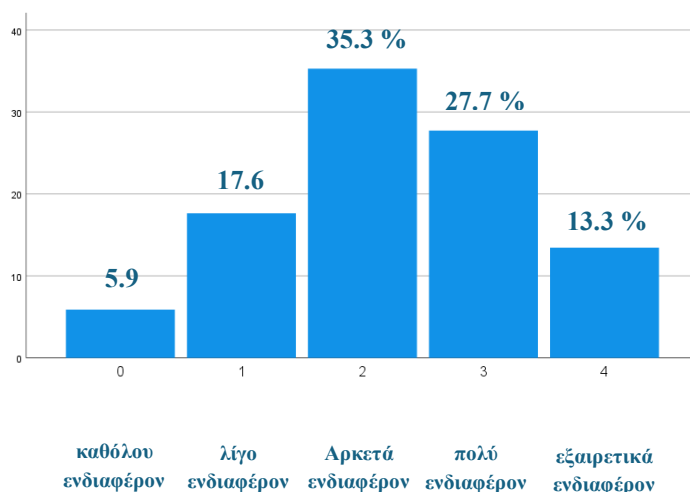
Για τον ενήλικο πληθυσμό ηλικίας 26-45 ετών, η κύρια πηγή ειδήσεων που χρησιμοποίησαν την τελευταία εβδομάδα ήταν οι ηλεκτρονικές εφημερίδες (22,5 %), ακολουθούμενες από άλλες πηγές ψυχαγωγίας που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, όπως το YouTube και το Instagram (17,5 %) ή τα blogs (12,5 %). Πιο πίσω βρίσκονται η τηλεόραση και το Facebook (10 %) ως πηγές που χρησιμοποιούν οι ενήλικες για να ενημερώνονται για τις ειδήσεις.

Τα άτομα άνω των 60 ετών εξακολουθούν να προτιμούν να χρησιμοποιούν πιο παραδοσιακές πλατφόρμες ενημέρωσης, όπως την τηλεόραση (24,05 %; ειδησεογραφικά δελτία και 24ωρα κανάλια ειδήσεων), τις έντυπες εφημερίδες (20,13 %) και το ραδιόφωνο (18,18 %) ως κύρια πηγή πληροφοριών, μαζί με άλλες πλατφόρμες που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, όπως οι ηλεκτρονικές εφημερίδες (20,13 %), το YouTube (7,79 %) ή το Facebook (4,54 %). Άλλες πηγές ειδήσεων που αρχίζουν να αναδύονται ως πλατφόρμες που χρησιμοποιούνται συνήθως από άτομα όλων των ηλικιών είναι το X και το Telegram, με το Whatsapp, το Twitch, το Snaptchat και το Spotify να ξεχωρίζουν μεταξύ των νέων.

Η προτίμηση για πλατφόρμες ειδήσεων ανά ηλικία αντανακλά τις διαφορές μεταξύ των γενεών όσον αφορά τις καταναλωτικές συνήθειες και την πρόσβαση στην τεχνολογία. Τα παιδιά και οι έφηβοι προτιμούν δίκτυα όπως το Tik Tok, το Instagram και το YouTube λόγω του δυναμικού, οπτικού τους μορφότυπου και της εύκολης πρόσβασης από κινητές συσκευές, κάτι που ταιριάζει στον ψηφιακό τρόπο ζωής τους και στην ανάγκη τους για ψυχαγωγία. Οι ενήλικες ηλικίας 26-45 ετών, πιο ισορροπημένοι μεταξύ παραδοσιακών και ψηφιακών μέσων, προτιμούν τις ηλεκτρονικές εφημερίδες για το πιο δομημένο περιεχόμενό τους, αλλά χρησιμοποιούν επίσης κοινωνικά δίκτυα όπως το Instagram και το YouTube για να ενημερώνονται για τις τρέχουσες τάσεις. Αντίθετα, οι ηλικιωμένοι, που είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες, επιλέγουν παραδοσιακές πηγές όπως την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και τις έντυπες εφημερίδες, που θεωρούνται αξιόπιστες και οικείες. Η εμφάνιση νέων πλατφορμών όπως το X, το Telegram ή το WhatsApp μπορεί να εξηγηθεί από την αυξανόμενη προσβασιμότητά τους και την ικανότητά τους να ενσωματώνουν μορφές πολυμέσων και άμεσων μηνυμάτων.

Μια άλλη πτυχή που πρέπει να επισημανθεί είναι το επίπεδο ενδιαφέροντος για τις ειδήσεις που αναφέρουν οι ερωτηθέντες (Διάγραμμα 1). Σε γενικές γραμμές, οι ερωτηθέντες αναφέρουν ένα μέσο επίπεδο (από μηδέν έως τέσσερα, $M = 2,25$, $SD = 1,08$; $M = 2,17$, $SD = 1,06$ γυναίκες; $M = 2,45$, $SD = 1,06$ άνδρες) ενδιαφέροντος για τις ειδήσεις, δείχνοντας μεταξύ μέτριας και μεγάλης ενεργητικής προθυμίας να ενημερώνονται.

Διάγραμμα 1. Επίπεδο ενδιαφέροντος για τις ειδήσεις

Αυτό το ενδιαφέρον φαίνεται να ποικίλλει σε ένταση και μορφή ανάλογα με την ηλικία, όπως δείχνουν τα στοιχεία. Για παράδειγμα, μόνο μεταξύ των ανηλίκων (15,9%) παρατηρείται πλήρης αδιαφορία για την ενημέρωση. Αυτό το τμήμα του πληθυσμού δείχνει το μικρότερο ενδιαφέρον ($M = 1,41$, $SD = 0,90$) για τις ειδήσεις γενικά και κυρίως δεν ενδιαφέρεται πολύ (36,4%) ή ενδιαφέρεται κάπως (40,9%) για την ενημέρωση. Τα δεδομένα αυτά είναι παρόμοια για τους 18-25 ετών ($M = 1,85$, $SD = 0,80$), αν και περισσότεροι νέοι ενδιαφέρονται κάπως για τις ειδήσεις (61,5%). Είναι στην ενήλικη ζωή (μεταξύ 26 και 45 ετών) που αυτό το ενδιαφέρον αυξάνεται ($M = 2,86$, $SD = 0,77$; 35,7 % αρκετά ενδιαφερόμενοι, 42,9 % πολύ ενδιαφέρον), και αυτή η τάση είναι ακόμη πιο έντονη στους άνω των 60 ετών ($M = 2,96$, $SD = 0,74$, 52,1 % πολύ ενδιαφέρον, 35,7 % αρκετά ενδιαφέρον, 35,7 % πολύ ενδιαφέρον).

Η διακύμανση του ενδιαφέροντος για τις ειδήσεις ανάλογα με την ηλικία μπορεί να οφείλεται σε παράγοντες που σχετίζονται με την προσωπική ανάπτυξη και τις ευθύνες που συνδέονται με κάθε στάδιο της ζωής. Για παράδειγμα, τα παιδιά και οι νέοι τείνουν να δίνουν προτεραιότητα στην ψυχαγωγία και την κοινωνική αλληλεπίδραση, αντανακλώντας ένα χαμηλότερο επίπεδο ενασχόλησης με τα τρέχοντα γεγονότα. Στην ενήλικη ζωή, το ενδιαφέρον αυξάνεται, πιθανώς λόγω της ανάγκης να λαμβάνονται τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με την εργασία, τα οικονομικά και την οικογένεια. Σε

μεγαλύτερη ηλικία, το ενδιαφέρον για τις ειδήσεις μπορεί να αυξηθεί λόγω του περισσότερου διαθέσιμου χρόνου και της επιθυμίας να παραμείνουν συνδεδεμένοι με τον κόσμο.

Όσον αφορά τα θέματα για τα οποία οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι έχουν εντοπίσει ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες (Σχήμα 2), ξεχωρίζουν η πολιτική, η υγεία και η κλιματική αλλαγή, ακολουθούμενα από κοντά από τα χρηματοοικονομικά και οικονομικά ζητήματα. Αν και σε μικρότερο βαθμό, εντοπίζουν επίσης τη μετανάστευση, τον φεμινισμό ή τις ένοπλες συγκρούσεις ως ζητήματα για τα οποία διαδίδονται ανακριβείς, παραποιημένες ή εντελώς ψευδείς πληροφορίες με σκοπό να προκαλέσουν σύγχυση, να επηρεάσουν την κοινή γνώμη ή να ενισχύσουν τις προκαταλήψεις. Παρά το γεγονός ότι εντοπίζουν βασικά ζητήματα της τρέχουσας επικαιρότητας που είναι ευάλωτα σε χειραγώγηση από τα μέσα ενημέρωσης και τα συμφέροντα, αντί να βασίζονται σε αντικειμενικά στοιχεία, οι ερωτηθέντες όλων των ηλικιών συμφωνούν ότι βασίζονται κυρίως στη δική τους κρίση (ως μη αξιόπιστη) ή σε εκείνη άλλων (απόψεις μελών της οικογένειας, σημειώσεις γνωστών, ακόμη και γραπτά σχόλια από άγνωστους) για να επικυρώσουν τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούν για να αποφασίσουν εάν μια είδηση είναι ψευδής, παραπλανητική ή ακριβής. Άλλες στρατηγικές που χρησιμοποιούν όλοι οι ερωτηθέντες για να ελέγξουν την ακρίβεια μιας είδησης είναι οι αναζητήσεις στο διαδίκτυο και, σε μικρότερο βαθμό, η χρήση αποποίησης ευθύνης. Η αδυναμία διάκρισης αληθών από ψευδείς πληροφορίες μπορεί να οδηγήσει σε στερεότυπα, κοινωνική πόλωση, ρητορική μίσους και εσφαλμένες αποφάσεις, επιδεινώνοντας ιδεολογικές διαιρέσεις και απομακρύνοντας την προσοχή από τις πραγματικές αιτίες και λύσεις των προβλημάτων.

Σχήμα 2. Θέματα στα οποία εντοπίζονται ψευδείς ή παραπλανητικές πληροφορίες

Question what you get. Media education to fight Disinformation

Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitatea

education group gGmbH

for social change

the world is only one creature

PERIODISMO PARA QUE NO TE LA CUELEN

Universidad del País Vasco UPV/EHU - University of the Basque Country UPV/EHU

Spain

www.ehu.eus

IBERIKA EDUCATION GROUP GGMBH

Germany

www.iberika.de

STIMMULI FOR SOCIAL CHANGE

Greece

stimmuli.eu

CESIE ETS

Italy

cesie.org

X Liceum Ogólnokształcące im. prof. Stefana Banacha w Toruniu

Poland

www.xlo.torun.pl

FUNDACIÓN MALDITA.ES CONTRA LA DESINFORMACION PERIODISMO EDUCACION INVESTIGACION Y DATOS EN NUEVOS FORMATOS

Spain

maldita.es

**Co-funded by
the European Union**

Erasmus+: Key Action 2, Cooperation partnerships in adult education

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Project Number: 2023-1-ES01-KA220-ADU-000153626